Lietuva

visuomenės ir politikos dienraštis

Išeidžiamas kasdien, išskiriant šventadienius.

Atskiro numerio kaina 20 centų.

Redakcijos ir Administracijos adresas: Kaunas, Kanto gatvė 14.
Telefonai: Redakcijos — 120, Administracijos — 286, Valst. Spaustuvė — 247
— Redakcija (kamb. 3) priima nuo 10 iki 2 val. dieną. —
Administracija priima nuo 8 iki 1 val. dieną.

Prenumerata: 1 mėn. — 3 litai, 3 mėn. — 9 litai, pusei metų — 18 lt., metams — 36 lt.
užsieny: 3 mėn — 18 lt., pusei metų — 36 lt., metams — 72 litai.
Skelbimų kaina: petito eilutei arba jos vietai po teksto 80 cent.,
prieš tekstą — 1 lt. 60 ct., tekste — 2 lt. 40 ct., pamestas pasas — 15 litų.

156 num. (1657) | Pirmadienis 1924 m. liepos 14 d. | VI metai.

„Šitokis elgesys daro žmones isteringais, nedraugingais. Vargšai, fanaberijas varinėdami, skriaudžia save ir savo šeimynas. Stoka tinkamo maisto, parankaus apsirėdymo, sanitaringo buto ir pasilsio yra faktas pas fanaberijų varinėtojus. Nuvilk nuo jų 100 dolerių vertą fraką ir atrasi mėnesį neskalbtus marškinius. Džentelmonai vaikščioja be kojinių ir darbininkų šilkais pasipuošusios „ponios“ be apatinių rūbų“.

Rietavos oranžerėjos.

Ne taip senai Rietave blizgėjo karių mandieros, spindėjo moterų tualėtai ir tarp aukštų vijoklio špalėrų, po laurais ir aukštomis palmėmis vaikščiojo turtingo kunigaikščio Oginskio svečiai. Orkestro balsai siekė čia iš rūmų salių, žaidė fontanas ir kvepiančios vazonuose brangiosios gėlės rodė, kaip žmogui pavyko įveikti gamtos sąlygos ir sudaryti čia miškų tankumyne, toli nuo geležinkelių, nuošalia miesto, gangreit ką atskira, lyg karštos pietų šalies kampelį!

O dabar viskas užleista. Rūmų salės apleistos; šaltas vėjas pučia per sudaužytus langus; lietus teka per stogą, kirmija parketai; ir tiktai žiemos sodno liekanos primena viešpatavusią čia prabangą. Žalioji palmė kyla čia iki 15 metrų, jos lapai jau gelsta, jau veržiasi jos viršūnė per stiklines lubas. Šiemet ji gyva, bet jos nebebus už metų, jei nepavyks jos išgelbėti tuojau. Be šito vienintelio savo rūšies pavyzdžio, kuriuo galėtų didžiuotis kiekvienas botanikos sodas, čia Rietave išliko dar daug kitų augalų, pavyzdžui, laurų medžiai — po 7 metr. aukštumo, ficus — 6 metr., arancaria — 3 metr., aucuba — 3,50 metr., azalea — 2 metr., latania — 2,5 metr., fuchsia — 5 metr., camelia — 7 metr. aukštumo, cryptomeria — 5 metr., chamacrops — 6 metr., orchidejos, paparčiai, dracaena, jucca. Vienu žodžiu — daugybė palmių, spygliuočių ir kitų augalų, kurie savo didumu sudarytų botanikos sodų pagražinimą ir kurių įgijimas perkant užsieniuose nėra galimas arba reikalautų didelių išlaidų. Bet vis delto jiems gresia neišvengiama pražūtis nuo šalčio ir nuo oranžerėjos išgriuvimo. Šitie brangieji augalai, liekanos viešpatavusios Rietave prabangos, prieinamos nedideliam asmenų skaičiui, gali ir privalo dabar tapti lavinimosi priemone platesniems gyventojų sluoksniams, pagražindami oranžerėją rengiamo Kaune Botanikos Sodo. Tokių didelių, gausių augalų sunku gauti, o jie sudarys rimtą pagrindą sodo augalų kolekcijoj. Kadangi pastatymas didelių oranžerėjų Botanikos Sode Kaune, kuriose būtų galima sutalpinti visi Rietavo oranžerėjos augalai, kainuotų labai brangiai, o be to jų pastatymas galimas tiktai dalimis, ne iškarto, tai reikalinga juos išlaikyti laikinai vietoj, Rietave. Leisti žūti tokiems augalams būtų gėda Lietuvai.

Saugokite praeitų laikų kultūros brangenybes, neduokite joms žūti, kaip žuvo daug revoliucijos sūkury ir karo metu.

Saugokite tai, kas gali patarnauti auklėjimui ir lavinimuisi mūsų tautos, o ypač priaugančios kartos.

Turime vilties, kad Lietuvos Pagražinimo Draugija, kaip Ž. Ūkio ir V. Turtų M-ja, kurios žinion perėjo Rietavo dvaras, sugebės išsaugoti nuo žuvimo Rietavo oranžerėją iki pastatymo naujų oranžerėjų labiau prieinamoj vietoj, Lietuvos Botanikos Sode Kaune, kur bus sukoncentruoti visi žymesni ir stambesni augalai iš buvusių dvarponių sodų ir oranžerėjų.

Turime vilties, kad su visuomenės ir valdžios pagalba, pastatymas tokių oranžerėjų Kaune įvyks netolimoj ateity.

prof. K. Regelis.

Iš laikraščių

Danijos žemės ūkio gamyba.

rių 80%, sunaudojami žemės ūkio tikslams. Danijos žemė ne labai vaisinga. Bet Danų žemės ūkis dabartinėj formoj vedamas labai intensyviai. Daugiausia kreipiama dėmesio į pašarinių dalykų gamybą dideliam naminių gyvulių ūkiui. Danų žemės ūkiui labai charakteringa, kad 13,5% žemės ūkio ploto kasmet apsėjama pašariniais runkuliais, apie 37% javais, apie 40% pašariniais augalais žolėmis, o dirvonai užima tik 4% žemės ūkio ploto.

Danija turi gerą derlių. Čia gali būti paminėta, kad Danija, tarptautiniai žiūrint, pelningiausio grūdų atžvilgiu (vadinasi, kilogramais iš vieno ha) kviečių ir avižų gamyboje užima pirmą vietą, o miežių gamyboje antrą vietą.

Palyginti neturtingoje žemėje be labai intensyvaus žemės įdirbimo, vartojant pakankamai trąšų (dalinai gyvulių, dalinai dirbtinų) nebūtų galima pasiekti taip gerų vaisių.

Danija įveža kasmet apie 100.000 t. deguonio trąšų, apie 200.000 t. superfosfato ir apie 30.000 kali trąšų.

Nežiūrint to, kad derlius labai didelis, o visgi nepakanka gyvuliams išlaikyti ir plačios gyvulių produktų gamybos reikalams patenkinti. Danijos derlius duoda apie ⅘ reikiamo pašaro kiekio. O likusioji dalis turi būti gabenama iš užsienių specialinių išspaudų ir kukurūzos pavidale, kurių Danija gauna kasmet daugiau per 500.000 tonų.

Priešingai kitų kraštų žemės ūkiui, Danijos žemės ūkiui charakteringa, kad čia jau anksti pažinta reikšmė tarpusavio bendradarbiavimo koperacijos įmonėse. Tai liečia kaip importą žemės ūkio gamybai reikalingos žaliosios medžiagos, taip ir pačią maisto produktų gamybą, lygiai kaip ir apdirbtųjų produktų pardavimą ir eksportą. Pav. daugiau 40% importuotųjų dirbtinų trąšų parduodama per savas žemės ūkio bendroves, t. y. per „Danų Koperacijos Dirbtinų Trąšų Bendrovę“, o 44% importuoto linų išspaudų kiekio per savus ūkininkų koeratyvus.

Sulig 1923 m. vasarą sutruoštų naminių gyvulių surašinėjimo Danija turėjo (skaitant 1000 št.):

viso gyvulių	melžiamų karvių	kiaulių	paukščių	arklių
2.537	1.249	2.883	21,124	562

85% viso iš minėto skaičiaus karvių gaunamo pieno buvo pristatoma koperacinėms pieninėms, kurių skaičius būdamas paskirstytas po visą kraštą siekia 1.375.

Bendra Danų pieno gamyba metams siekia apie 3,6 milijardų kg. Kadangi Danija turi tik kiek daugiau trijų milijonų gyventojų, kadangi vienam gyventojui atsieina 1000 kg. visos pieno gamybos, o suvartojama tik apie 90 litrų vienam žmogui, ir sviesto 7 kg. vienam gyventojui, tad aišku, jog žymi gamybos dalis — apie 80% pasilieka eksportui.

1923 metais iš Danijos į užsienį buvo eksportuota apie 111.000 tonų sviesto. Kadangi tarptautinė sviesto prekyba kasmet sudaro apie 300000 tonų, tai matyti, kad Danija 1923 metais pristato daugiau trečdalio pasaulinei rinkai patiekto sviesto. Visas danų sviestas išsiunčiamas, pažymėjus jame nacionalį ženklą, vad. „Lurmärke“.

„Lurmärke“ garantuoja, kad sviestas turi ne daugiau 16% vandens ir kad jis pagamintas iš grietinės, pasterizuotos prie 80°C ir kad sviestas neturi jokių kitų prezervuarų, kaip druską. Pastaraisiais metais ir Danijoje pradėtą gaminti kondesuotą pieną ir pieno miltelius. 1923 metais Danija išvežė šių prekių viso 34,5 milijonų sumai.

1923 m. Danija eksportavo dalinai mėsos dalinai gyvulių pavidale apie 177.000 raguočių po 500 kg. Priežastis to, kad Danijoj galima laikyti taip daug kiaulių, yra pirmiausia tame, kad diduma pieninėse nugriebiamo pieno vėl sugrąžinama producentams.

Danų skerdyklose, kurių yra daugiau 60, 1923 metais papiauta 3.400.000 kiaulių. 82,5% papiauto kiekio tenka koperacinėms skerdykloms.

Vidaus krašte suvartojama apie 17 kg. kiaulienos vienam asmeniui per metus. O piaunama daugiau kaip vieną kiaulę gyventojui. Tuo būdu ir šioj srity pasilieka didelis perteklius eksportui.

1923 metais Danijos eksportas kiaulienos (lašinių palčių) siekė 170.000 t. Be to, išvežta apie 150.000 gyvų kiaulių. Lašinių paltys dabar išvežamos daugiausia į Angliją. Danija sudarė 45% viso Anglų lašinių impotrto. Tačiau šio importuotojo „bacono“ (palčių) vertė sudarė 51% viso Anglų importo, kas parodo, jog Danų baconui tenka vedamoji rolė.

Visose turinčiose eksporto teisę skerdyklose vedama tikslį kontrolė, ir visos kiaulės, kurios valstybinės veterinarinės kontrolės pripažintos neturinčios jokių ligų simptonų ir nė kiek neįtariamos tuberkuliozu ir kurios apdirbtos, nevartojant jokių kitų prezervinių priemaišų, kaip tik druska, salietra ir cukrų, pažymimos valstybinės įregistruotos „Lurmärke“.

1923 metais padarytų naminių gyvulių surašinėjimu, Danijoje skaitoma apie 21 milijoną naminių paukščių. Vienai vištai skaitoma vidutiniškai 100 kiaušinių per metus. Vidaus krašte suvartojama apie 70 kiaušinių vienam asmeniui. Pasekmė to yra, kad ir šių prekių pasilieka žymus perteklius eksportui.

1923 metais buvo eksportuota apie 800 milijonų štukų kiaušinių.

Danų kiaušinių eksporterių atliekamas didelis darbas, kad Danijoj kiaušiniai kaip galima šviežesni pasiektų vartotojus. Sąryšy su tuo įvesta smarki kontrolė, kiekviename kiaušinyje pažymint gamintojo numerį.

„M. D.“

Amerikiečiai skundžiasi, kad svetima kalba dažnai girdėti valdžios įstaigose ir gatvėse ir t. t. Sąryšy su tuo reikia atsiminti, kokiomis aplinkybėmis augo mūsų kultūra; dauguma lietuvių inteligentų ėjo mokslus rusų mokyklose. Juk ir Amerikoj gimę mūsų jaunuoliai ir ten ėję mokyklas dažnai nekalba lietuviškai, bet tik angliškai. Rusiškai ar lenkiškai kalbančios klikos yr laikinė liga mūsų valdžioje. Jaunoji gentkartė mokosi lietuviškose mokyklose, jie nemokės nei rusiškai, nei lenkiškai, ir kai taps valdininkais, mūsų įstaigos apsivalys nuo svetimo raugo. Reikia būti praktiškais žmonėmis, negi galima viską iš sykio pakeisti.

Sulyginus, kaip Lietuva atrodė karo metu, kai du milžinai griovėsi jos laukuose, atsiminus kas buvo pirmuose valstybės gyvenimo metuose, kai visa Ministerija susidėdavo iš trijų žmonių vieno stalo, ir vieno telefono, kurį pasisekdavo išprašyti iš vokiečių už butelį koneko ir sulyginus, kas dabar yra, aiškiai matyti, kad padaryta yra labai daug ir juo tolyn, juo viskas geryn eina Lietuvoje. Lenkų nuolat puolama, didžiųjų valstybių spaudžiama Lietuva visgi sugebėjo su negausingu būriu mažai prityrusių žmonių sutvarkyti valdžios aparatą, sutaisyti geležinkelius, įsteigti daug mokyklų. Kyla žemės ūkio gamyba, kyla pramonė ir žmonių patenkinimas didėja. Neatsižvelgiant į visus esančius netobulumus, reikia didžiuotis iš to, kas yra padaryta prie tokių sunkenybių ir tokio mažo ištikimų žmonių būrelio.

Skundžiasi pavyzdžiui amerikiečiai, kad atvažiavus į Kauną nebuvo kur dėtis, niekas nesutikdavo ir t. t. Šitie įtarinėjimai nėra pilnai pamatuoti. Žinokite, Vilniaus užėmimas užmušė visą mūsų prašmatnesnį socialiai draugiįjinį gyvenimą, mes patys neturime kur dėtis, neturime nei tinkamų būtų svečiams priimti. Mūsų puikiausi žmonės, gabūs, baigę universitetus, turinti geras manieras, rafinuotą skonį, gyvena tokiose baisiose lindynėse, gauna tokią prastą algą ir taip daug dirba, kad, rodos, jie nėra paprasti žemės gyventojai, bet kažkokie maniakiški kitų planetų idealistai ir kai aš retkarčiais gaunu garbės būti svečiuose pas vieną kitą iš jų, tai man kažkodel pranyksta noras kalbėti: sėdžiu, tyliu, lyginu mintimis, kaip kitose šalyse šitos rūšies žmonės gyvena, galvoju apie amžinai viliojančias ir amžinai neišspręstas žmogaus prichologijos slaptybes ir mefistofeliškai keikiu lenkus. Kad amerikiečiai lietuviai dažniau pagalvotų apie dabartinę geriausios mūsų inteligentijos dalią, apie jos fizines ir morales golgotas, tai ir daugelį kiaidų mums dovanotų.

Kai kurių atvažiavusių amerikiečių girimasis savo doleriais ir pasisekimais, daugelio noras už duotą dolerį turėti milijoninę pagarbą erzina dažnai mūsų suvargusius, inteligentus, kurie ir daug mokėsi ir daug dirbo, bet nieko neturi, tuo tarpu kaip išvažiavę į Ameriką lietuviai gerokai prasigyveno. Tai yra suprantama: visur žmonės yra žmonės. Tačiau mums reikėjo geriau pasirūpinti grįžtančių saviškių sutikimu, nors ir jie kartais perdidelių pretensijų reiškė. Skaičiau viename laikrašty kaipo faktą, kad pernai vienas amerikietis, grįžtas į Lietuvą mušė šitokią telegramą iš Bremeno savo draugui Kaune:

„Atvažiuoju. Sušauk Laisvės Alėjoje 3000 ubagų. Paruošk man 3000 litų ubagams. Pasitik manę stotyje su kareiviais ir su muzika...“

Lietuviai yra vaišingi, jie mėgsta svečius, bet anais laikais taip visi buvo užsiėmę, kad nebuvo nė laiko rūpintis sutikimais ir ypač stigo laiko ir sąlygų šaunus sutikimus ruošti.

Musų veikėjams tuomet kartais tekdavo miegoti po 3—4—5 valandas per dieną, reikalų buvo galybės, žmonių mažai nors didelė klaida buvo daroma nesurandant progos domiai pasirūpinti grįžtančių amerikiečių klausimu, atsižvelgti daugiau į jų pakitėjusią psichologiją. Mums visomet reikia būti praktingiems ir reikia iš anksto apskaityti, kokia nauda iš to būtų mūsų kraštui, užuot pūtusis, vietoj ieškoti kurie kaltingesnių.

(B. d.)

Finansai, ekonomika ir statistika.

Š. m. Lietuvos užsienių prekyba.

Bendra šių metų pirmųjų 4 mėnesių užienio prekybos apyvarta siekia 153.377.500 litų, iš jų eksportui tenka 80,337,900 litų ir importui — 73,039,600 litų.

Valstybėmis išvežimas skirstomas taip: Amerika — 2.093.900 lt. (2.61%), Belgija — 459,200 lt. (0,57%), Danijai — 1.050.100 lt. (1,31%), Čekoslovakija — 7.131.600 lt. (8,88%), D. Britanija — 19.450.300 lt. (24,21%), Olandija — 1.289.400 lt. (1.60%), Francija — 1.800.200 lt. (2,24%), Švedija — 91.800 lt. (0,11%), Vokietija — 32.091.800 lt. (39,95%), Latvija — 11.458.900 lt. (14,26%) ir kiti kraštai — 3.420.100 lt. (4,26%). Įvežimo paskirstymas toks: Amerika — 2.783.200 lt. (3,81%), Belgija — 203.800 lt. (0,28%), Danija — 376.800 lt. (0,52%), Čekoslovakija — 3.023.000 lt. (4,14%), D. Britanija — 4.995.800 lt. (6,84%), Olandija — 2.338.100 lt. (3.20%), Francija — 483.200 lt. (0,66%), Švedija — 2.343.800 lt. (3,21%), Vokietija — 47.235.400 lt. (64,67%), Latvija — 2.226.600 (3,05%) ir kiti kraštai — 7.029.900 lt. (9,62%).

Elta.